

Διάλεξη:

«Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα: Η Μεγάλη Αναδιάρθρωση»

Συνέδριο του

Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου:

*«Συναινετικός κοινοβουλευτισμός και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σε
δύσκολους καιρούς: Η περίπτωση της Ελλάδας»*

16/6/2016

Καθηγητής Γκίκας Χαρδούβελης

Ιούνιος 2016

ΣΥΝΟΨΗ

- ❑ Το χρηματοοικονομικό σύστημα στην Ελλάδα απελευθερώθηκε πλήρως το 1994 και έκτοτε αναπτύχθηκε ραγδαία, ιδιαίτερα ο δανεισμός των νοικοκυριών. Η αύξηση των μεγεθών σταμάτησε το 2008
- ❑ Το ελληνικό χρηματοοικονομικό σύστημα είναι μικρότερο ως %ΑΕΠ από άλλες χώρες της ΕΕ-15 και κυριαρχείται από τις τράπεζες, οι οποίες μειώθηκαν δραστικά μετά την ελληνική κρίση σε 4 συστημικές, που έχουν το 92% του ενεργητικού
- ❑ Οι ελληνικές τράπεζες άντεξαν τη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση, αλλά η ελληνική δημοσιονομική κρίση τις χρεοκόπησε. Το PSI μείωσε κατά 78% την αξία των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου που κατείχαν οι τράπεζες, ενώ η παρατεταμένη ύφεση οδήγησε πολλούς δανειολήπτες σε καθυστερήσεις ή και άρνηση αποπληρωμής ⇒ οι τράπεζες υπέστησαν απώλειες μεγαλύτερες του μετοχικού κεφαλαίου τους
- ❑ **Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ:** Μετά το PSI του Μαρτίου 2012 έγινε η πρώτη ανακεφαλαιοποίηση, ενώ ακολούθησαν άλλες δύο. Η τρίτη ήταν η φαρμακερή διότι έφερε τη μεγάλη απώλεια της δεκαετίας για το ελληνικό Δημόσιο
- ❑ Μεγάλη η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα με δανεισμό που πλησίασε το ποσό των καταθέσεων, κορυφώθηκε το 2012 και στη συνέχεια βελτιώθηκε σταδιακά έως το Νοέμβριο του 2014 (μειώθηκε στα €45δισ), αλλά επιδεινώθηκε εκ νέου το 2015
- ❑ Δύο οι μεγάλες προκλήσεις σήμερα: Αύξηση ρευστότητας και μείωση NPLs . Είναι οι τράπεζες zombie?

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ: Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΩΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Συγκριτικά μεγέθη
- II. Κρίση και τράπεζες
- III. Σημερινές προκλήσεις
- IV. Πολιτικές για το μέλλον

I. ΔΙΕΘΝΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΑΝΑ ΧΩΡΑ

EU, USA & Japan- banking sector (2011)

	EU	USA	Japan
Total Assets (€ tr.)	35.9	9.8	8.3
Total Assets (% GDP)	284%	90%	196%
Top 5 bank assets (€ tr.)	10.6	4.8	4.6
Top 5 bank assets (% GDP)	84%	44%	108%

Source: European Banking Federation

2,174.4%

Total MFI Assets in EU-27 (% of GDP in 2013)

329.1%

227.2%

Source: ECB, European Commission

Notes: Aug. 2013 data for total assets, EC estimations for 2013 GDP data

II.

- I. Συγκριτικά μεγέθη
- II. Κρίση και τράπεζες**
- III. Σημερινές προκλήσεις
- IV. Πολιτικές για το μέλλον

II. ΟΙ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ: ΚΟΣΤΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ

itraxx 5-yr CDS spreads of senior European financials

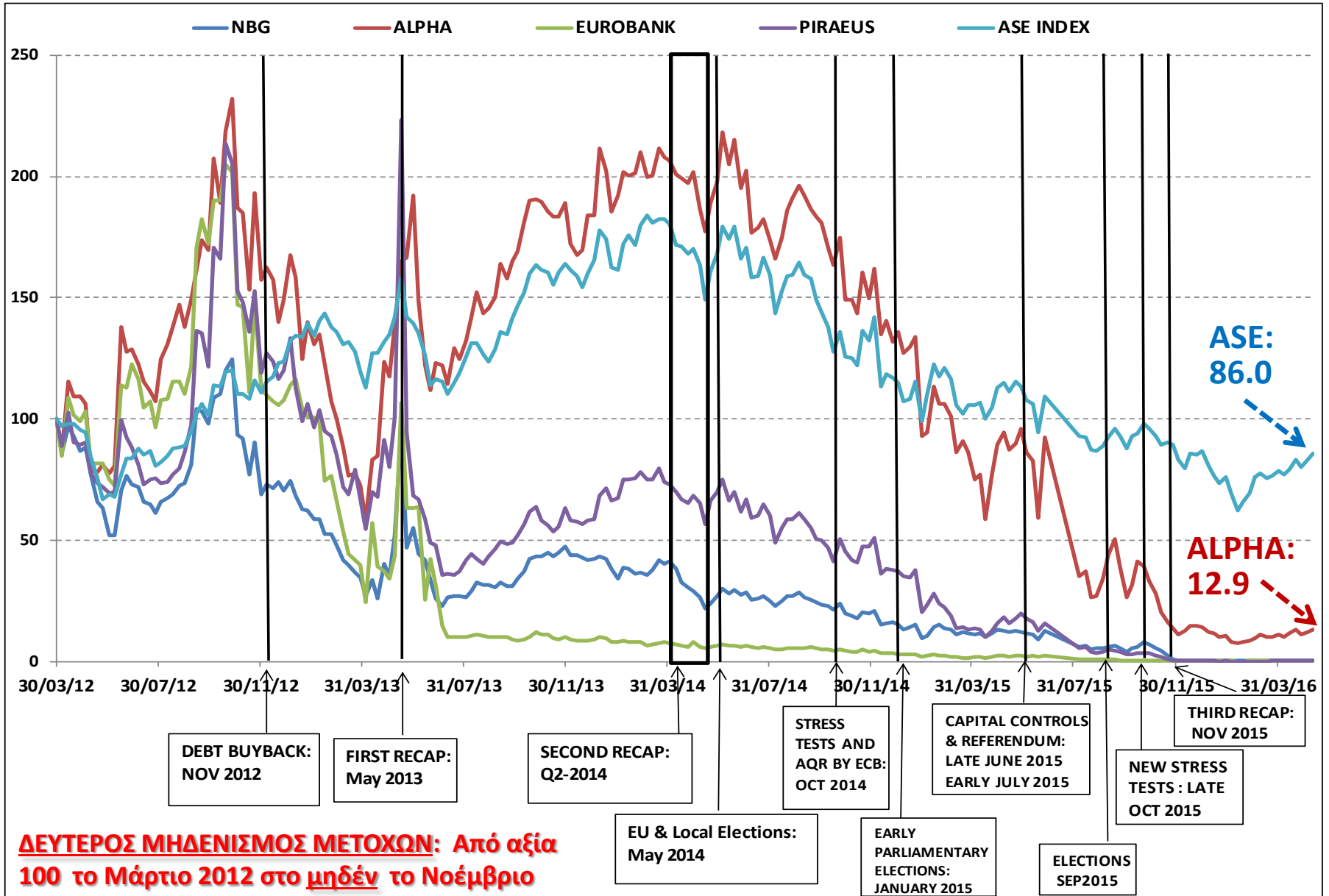
- ❑ Ο κίνδυνος του τραπεζικού τομέα περιγράφεται από το ύψος του CDS spread
- ❑ Άρχισε να μειώνεται δραματικά μετά την ανακοίνωση του Mario Draghi ότι «θα κάνει ό,τι μπορεί» - whatever it takes, αλλά παραμένει υψηλότερος από το Φθινόπωρο 2007

II. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

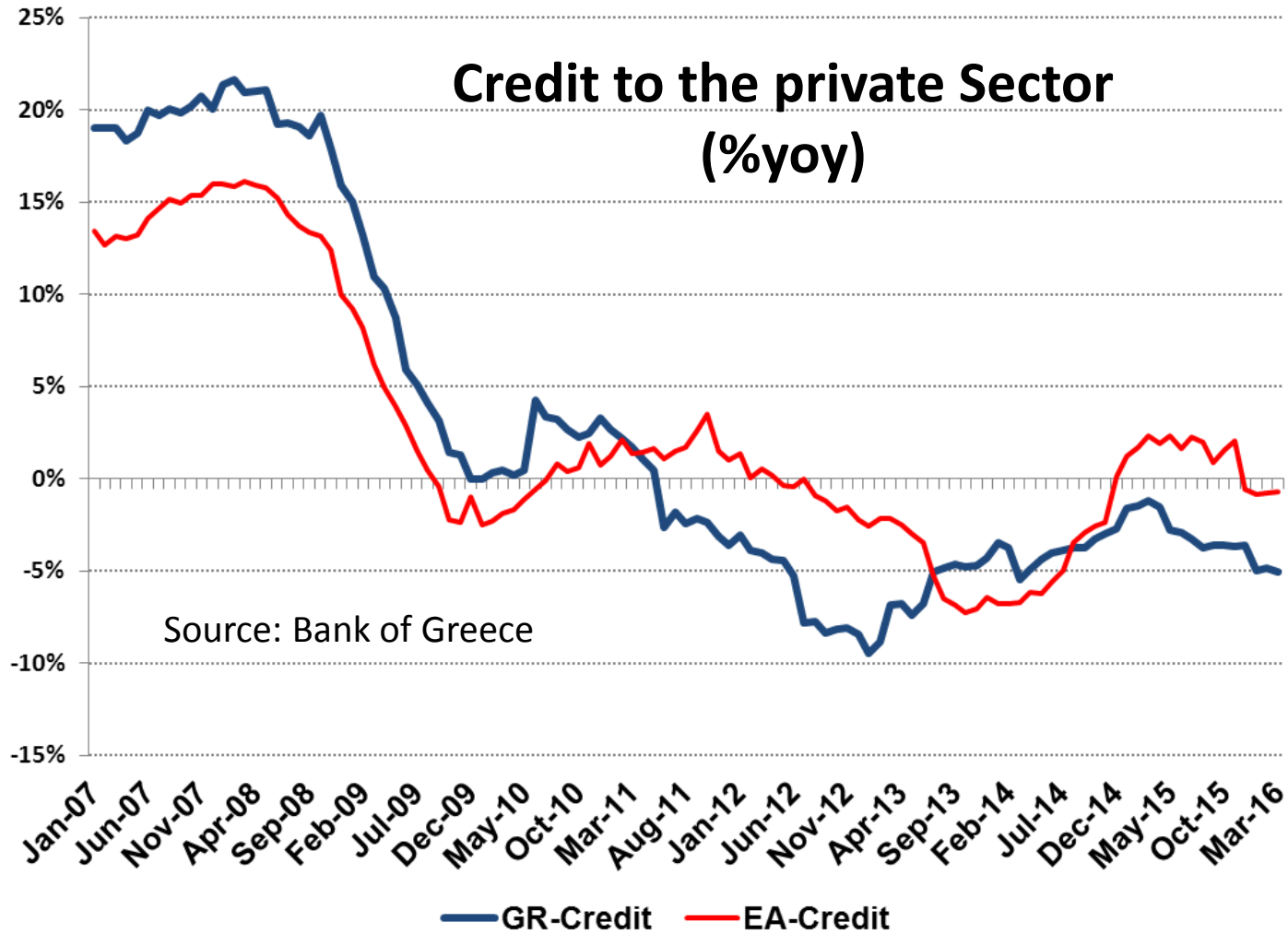
- ❑ **European financial stocks** στο 50% του Σεπτ. 2004, ενώ υπόλοιπη αγορά στο 245%
- ❑ Ο δείκτης ελληνικών τραπεζικών μετοχών σχεδόν στο μηδέν στο τέλος Απριλίου του 2015, αλλά και από το τέλος του 2011 (Πρώτος μηδενισμός)

II. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ PSI πρὸς ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΗΔΕΝΙΣΜΟ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΜΗΔΕΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΟΧΩΝ: Από αξία 100 το Μάρτιο 2012 στο μηδέν το Νοέμβριο 2015 για ΕΤΕ, Eurobank, Πειραιώς

II. ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΤΩΣΗ ΣΤΟ ΡΥΘΜΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΡΙΣΗ

II. ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΛΟΓΩ PSI

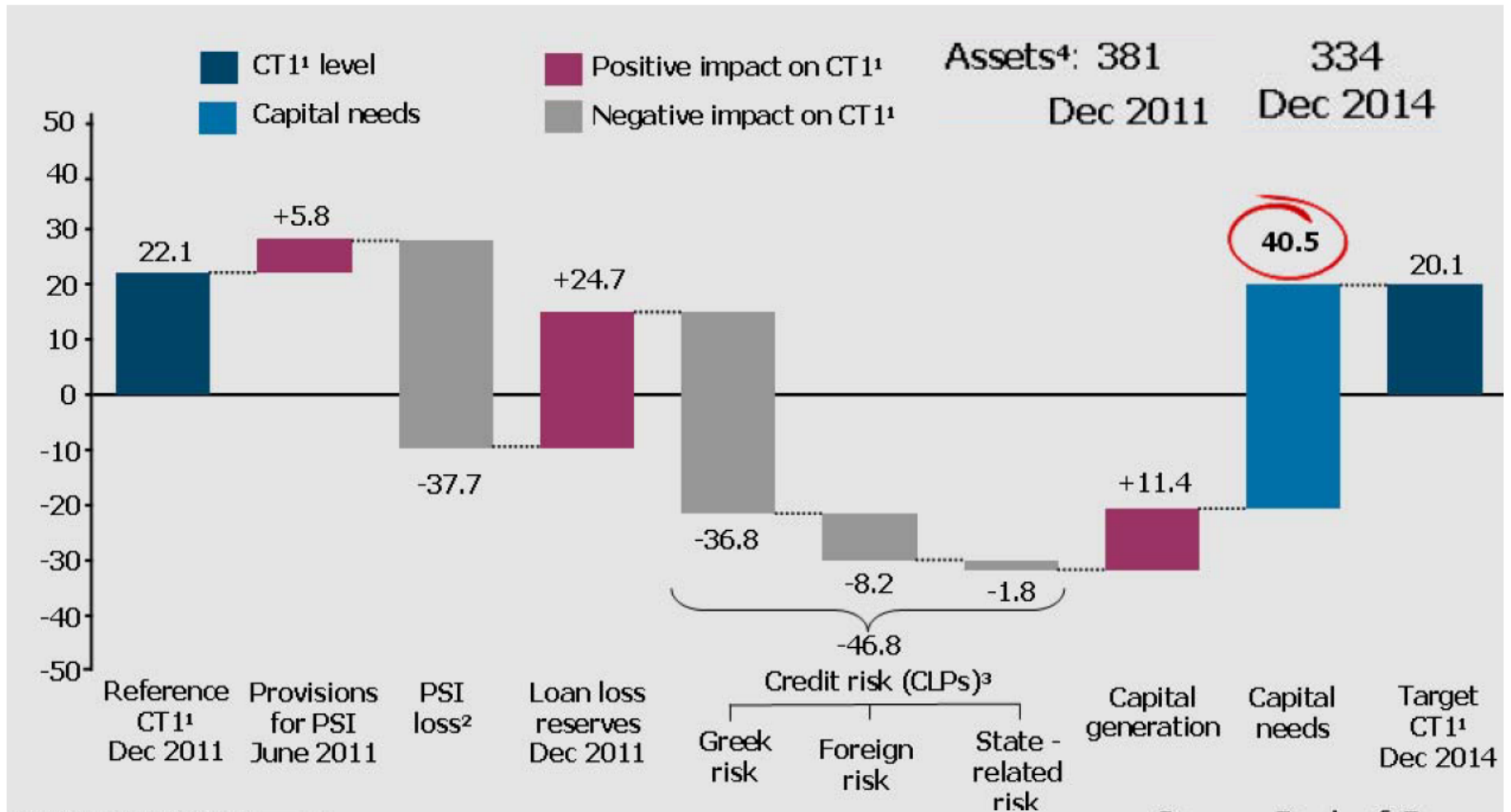
Πηγή: ΤτΕ **Table II.1 Impairment losses on Greek government bonds (GGBs) and state-related loans under the PSI : Average 78% NPV loss**

Banks	Face amount of GGBs (1)	Face amount of state-related loans (2)	Total face amount (3)=(1)+(2)	PSI loss of GGBs (4)	PSI loss of state-related loans (5)	Total gross PSI loss (6)=(4)+(5)	Total gross PSI loss / Core Tier 1 (Dec 2011) (%) (7)	Total gross PSI loss / Total Assets (Dec 2011) (%) (8)
NBG	13,748	1,001	14,749	10,985	751	11,735	161.0	11.0
Eurobank	7,001	335	7,336	5,517	264	5,781	164.5	7.5
Alpha	3,898	2,145	6,043	3,087	1,699	4,786	105.7	8.1
Piraeus	7,063	280	7,343	5,686	225	5,911	226.0	12.0
Emporiki	351	415	766	270	320	590	40.3	2.7
ATEbank	5,164	608	5,772	3,873	456	4,329	1,144.2	17.1
Postbank	4,197	175	4,372	3,306	138	3,444	618.3	24.8
Millennium	185	0	185	137	0	137	29.0	2.2
Geniki	384	7	391	287	5	292	78.1	8.9
Attica	199	0	199	142	0	142	38.8	3.4
Probank	415	0	415	295	0	295	105.1	8.7
New Proton ¹	934	0	934	216	0	216	378.8	12.6
FBB	70	0	70	49	0	49	33.8	3.1
Panellinia	34	0	34	26	0	26	31.7	3.5
Total	43,643	4,966	48,609	33,876	3,857	37,733	170.6	10.1

II. ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΡΩΤΗΣ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΡΑΠΕΖΩΝ

Chart I.1 Process for calculating capital needs (December 2011 – December 2014; consolidated basis)

(billion euro, estimated in May 2012)

¹ CT1 : Core Tier 1.

² Loss incurred by the Private Sector Involvement on Greek Government Bonds and selected state-related loans.

³ CLPs: Credit loss projections.

⁴ Total assets as per banks' Business Plans.

Source: Bank of Greece.

II. ΑΝΑΓΚΕΣ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΝΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Table I.1 Process for calculating capital needs (December 2011 – December 2014; consolidated basis)

(million euro; estimated in May 2012)

Πηγή: ΤτΕ

Banks ¹	Reference Core Tier 1 ² (1)	Total gross PSI loss (Dec 2011) (2)	Provisions related to PSI (June 2011) (3)	Gross CLPs for Credit Risk ³ (4)	Loan loss reserves (Dec 2011) ⁴ (5)	Internal Capital Generation ⁵ (6)	Target CT1 Dec 2014 (7)	Capital needs (8)=(7)- [(1)+(2)+(3)+ (4)+(5)+(6)]
NBG	7,287	-11,735	1,646	-8,366	5,390	4,681	8,657	9,756
Eurobank	3,515	-5,781	830	-8,226	3,514	2,904	2,595	5,839
Alpha	4,526	-4,786	673	-8,493	3,115	2,428	2,033	4,571
Piraeus	2,615	-5,911	1,005	-6,281	2,565	1,080	2,408	7,335
Emporiki	1,462	-590	71	-6,351	3,969	114	1,151	2,475
ATEbank ⁶	378	-4,329	836	-3,383	2,344	468	1,234	4,920
Postbank	557	-3,444	566	-1,482	1,284	-315	903	3,737
Millennium	473	-137	0	-638	213	-79	230	399
Geniki	374	-292	70	-1,552	1,309	-40	150	281
Attica	366	-142	53	-714	274	15	248	396
Probank	281	-295	59	-462	168	147	180	282
New Proton	57	-216	48	-482	368	34	115	305
FBB	145	-49	0	-285	167	-29	116	168
Panellinia	82	-26	3	-118	48	-26	42	78
Total	22,119	-37,733	5,861	-46,834	24,727	11,381	20,062	40,542
"Core banks"⁷								
Subtotal	17,944	-28,214	4,154	-31,367	14,583	11,093	15,693	27,501

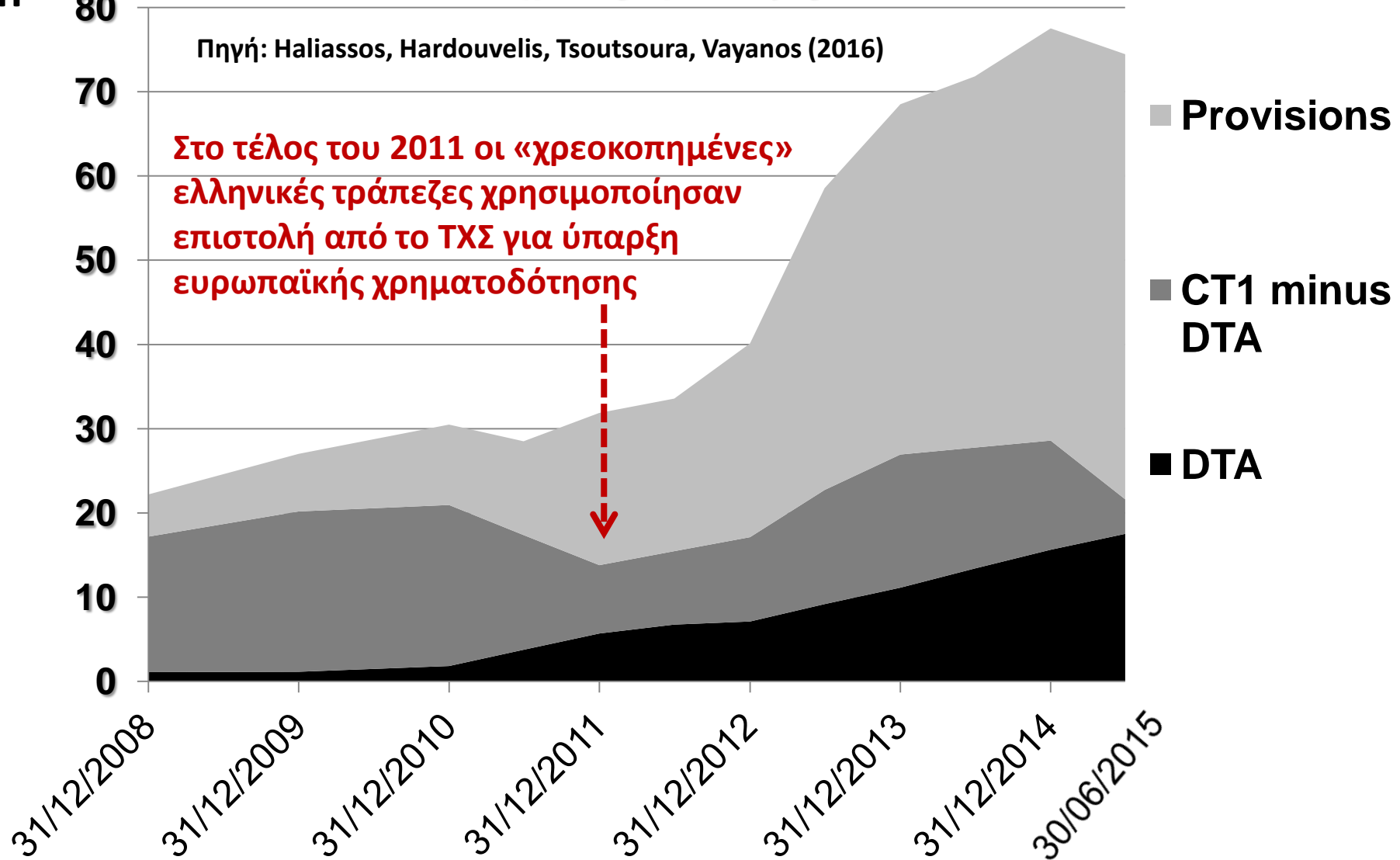
II. ΤΡΕΙΣ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ PSI

- 1) Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας προικοδοτήθηκε με €50δισ.
 - Διοχέτευσε τα €39δισ για εκκαθάριση & ανακεφαλαιοποίηση των υγιών τραπεζών
 - Δημιουργήθηκαν 4 συστημικές τράπεζες, που έχουν ~ το 92% των δανείων & ενεργητικού. Στην πρώτη ανακεφαλαιοποίηση το 2013 H1, οι 3 από τις 4 προσέλκυσαν νέους ιδιώτες-μετόχους και €3,1δισ, ενώ η 4^η (Eurobank) κεφαλαιοποιήθηκε πλήρως από το ΤΧΣ.
- 2) Στις 6 /3/2014 ανακοινώθηκαν από την ΤτΕ τα αποτελέσματα της Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων για τον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα , που δείχνουν επιπλέον συνολική κεφαλαιακή ανάγκη €6,4δισ → Δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση συστημικών τραπεζών το 2014 H1 με ιδιωτικά κεφάλαια €8,2δισ . Η Eurobank έχει τώρα τη μικρότερη κρατική συμμετοχή από τις υπόλοιπες 4 τράπεζες.
- ❖ Άσκηση προσομοίωσης και AQR από την ΕΚΤ τον Οκτώβριο 2014 για περίπου 130 ευρωπαϊκές τράπεζες. Δεν απαιτήθηκε τρίτη ανακεφαλαιοποίηση λόγω DTC (40% έως 80% CET1). Η Alpha περνάει τα test και στο στατικό σενάριο.
- 3) Η μη αναμενόμενη το 2014 νέα ύφεση του 2015 φέρνει
 - Απώλειες σε χρηματιστηριακές αξίες, με το ΤΧΣ να χάνει πάνω από €20-25 δισ
 - Νέα άσκηση προσομοίωσης και AQR από την ΕΚΤ τον Οκτώβριο 2015 μόνον για τις ελληνικές συστημικές τράπεζες → Υστέρηση €14,4 δισ → Τρίτη ανακεφαλαιοποίηση. Alpha & Eurobank βρίσκουν ιδιωτικά κεφάλαια και για το δυσμενές σενάριο , ενώ Εθνική και Πειραιώς χρειάζονται νέα κεφάλαια από ΤΧΣ.
 - Μετά τη τρίτη ανακεφαλαιοποίηση, η συμμετοχή του ΤΧΣ περιορίζεται σε ΕΤΕ 40,4%, Πειραιώς 26,4%, Alpha 11%, και Eurobank 2,4%

II. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

4 Συστημικές τράπεζες

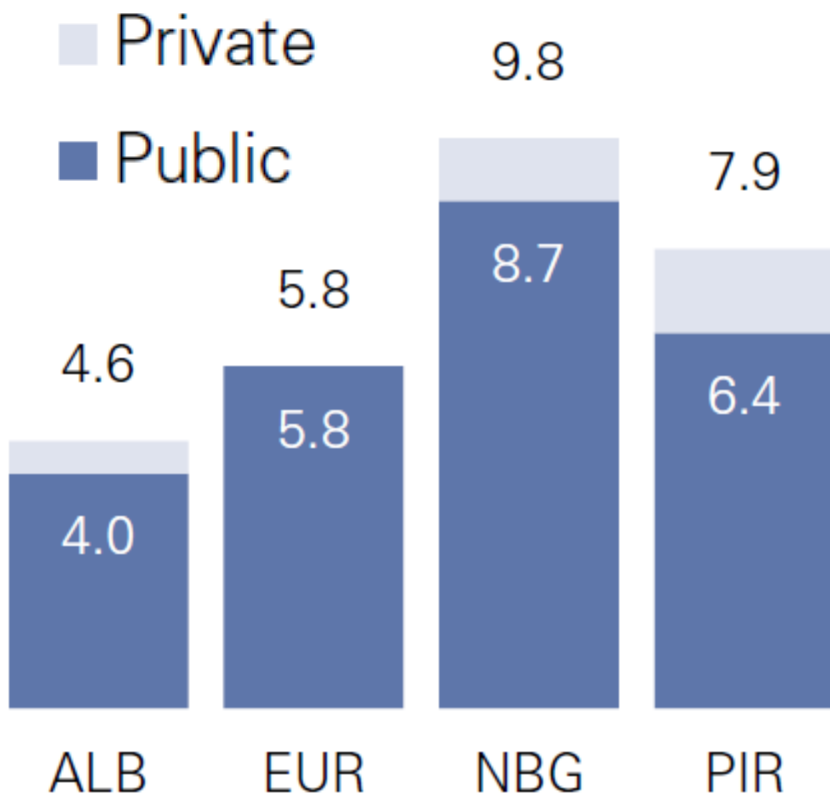
€bn

II. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ 2013 & 2014 μετά το PSI

- Αντλήθηκαν συνολικά €36.3bn για τις 4 συστημικές, αλλά η μετοχική τους αξία τον Οκτ 2015 ήταν μόνον €5bn

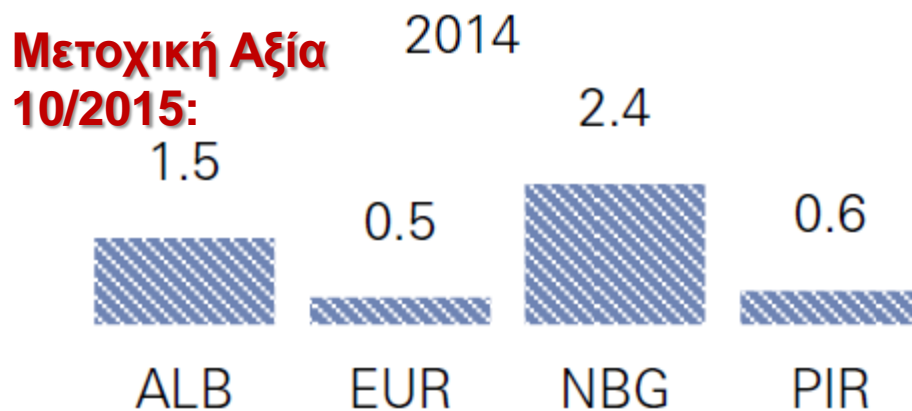
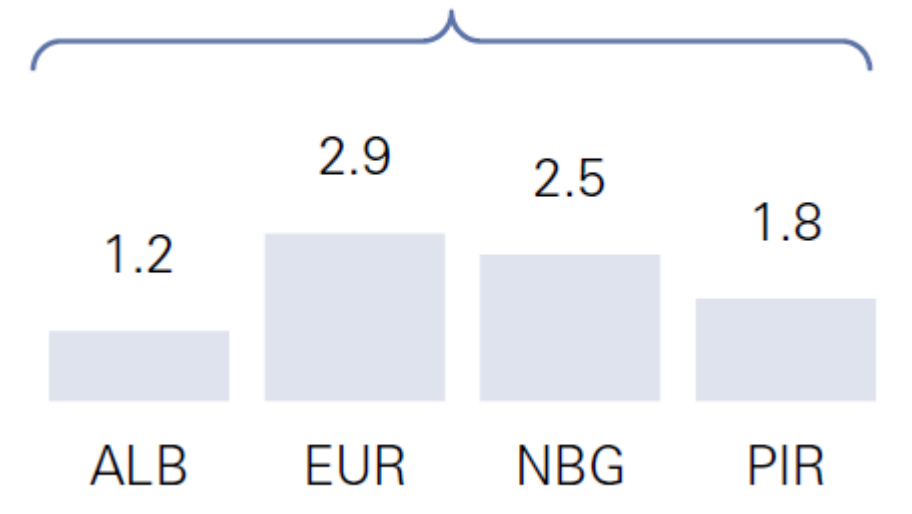
Πρώτη: €28.0bn

2013

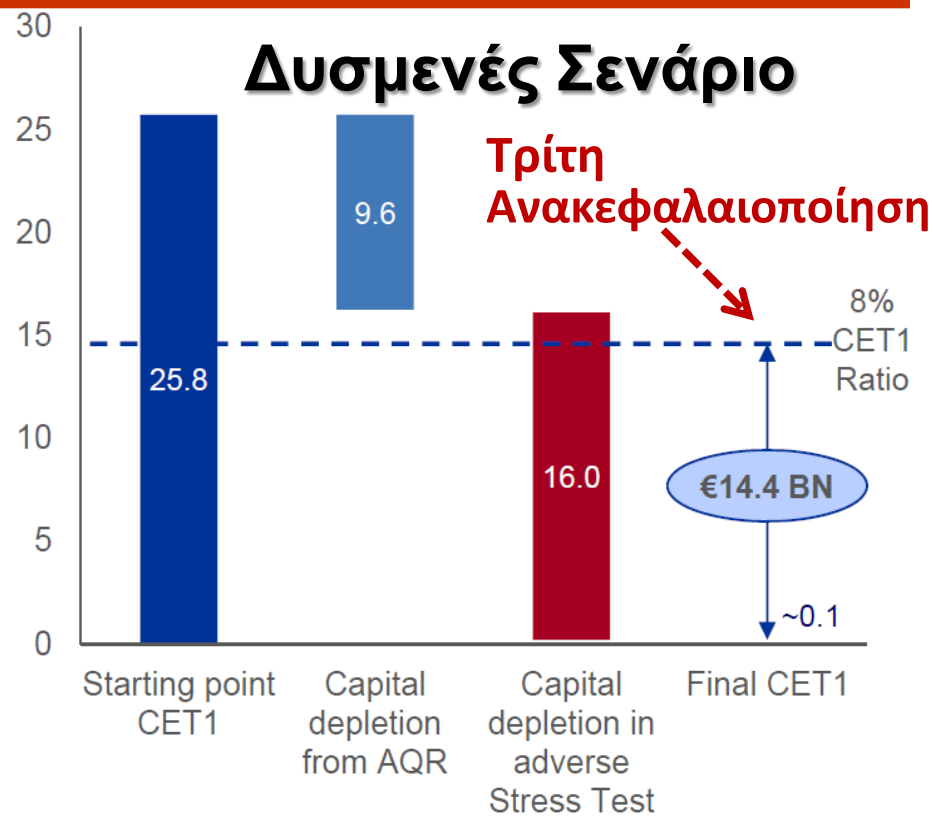
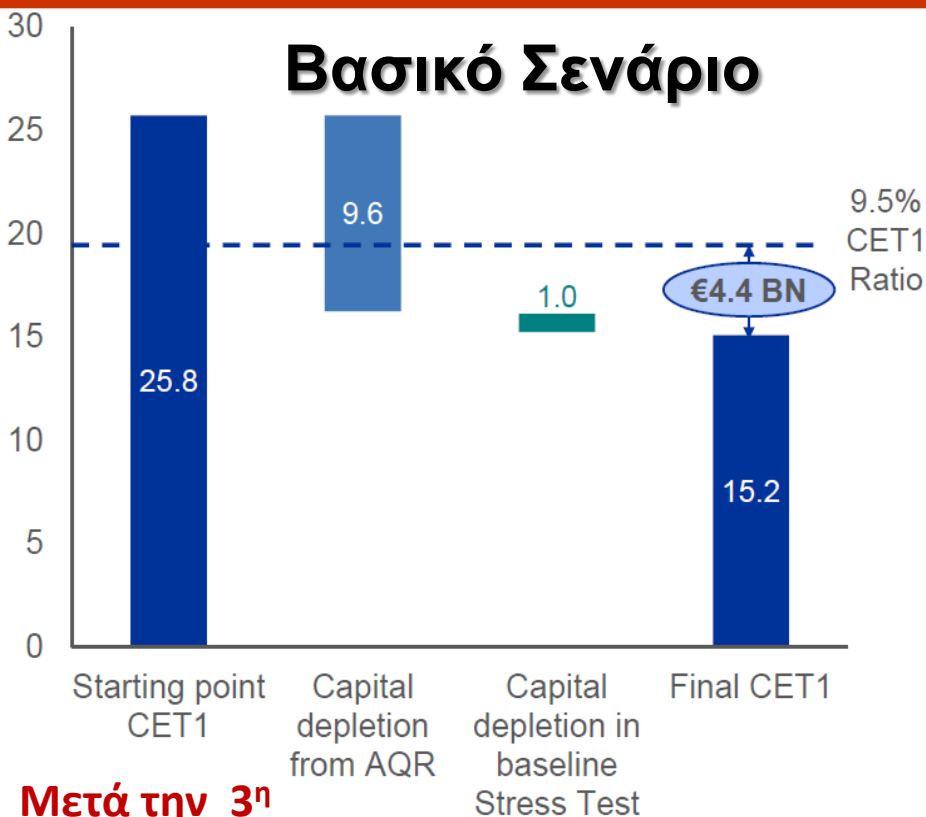
Δεύτερη:

€8.3bn raised post BoG 2013 stress test

Current Market Cap

II. STRESS TESTS 31 Οκτ 2015 -- 3^η ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΗ

Μετά την 3^η ανακεφαλαιοποίηση

Συμμετοχή

ΤΧΣ:

11,0%

02,4%

40,4%

26,4%

	Capital depletion from...			Capital shortfall...	
	... AQR	... Baseline scenario	... Adverse scenario	... in baseline to 9.5% CET1 ratio	... in adverse to 8% CET1 ratio
Alpha Bank	1,744	227	4,069	263	2,744
Eurobank	2,186	55	2,793	339	2,122
NBG	2,459	419	5,078	1,576	4,602
Piraeus	3,213	320	4,096	2,213	4,933
System-wide	9,602	1,021	16,036	4,391	14,401

III.

I. Συγκριτικά μεγέθη

II. Κρίση και τράπεζες

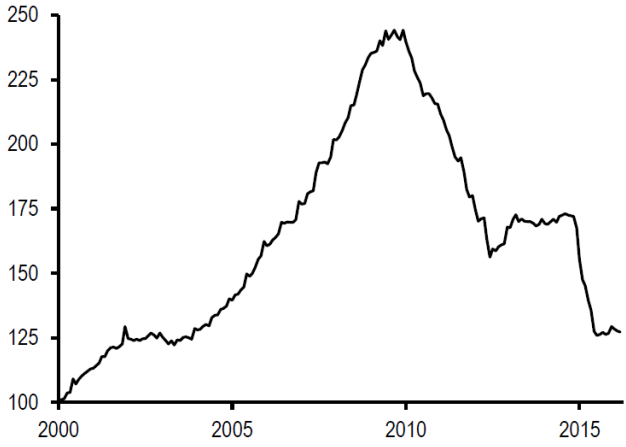
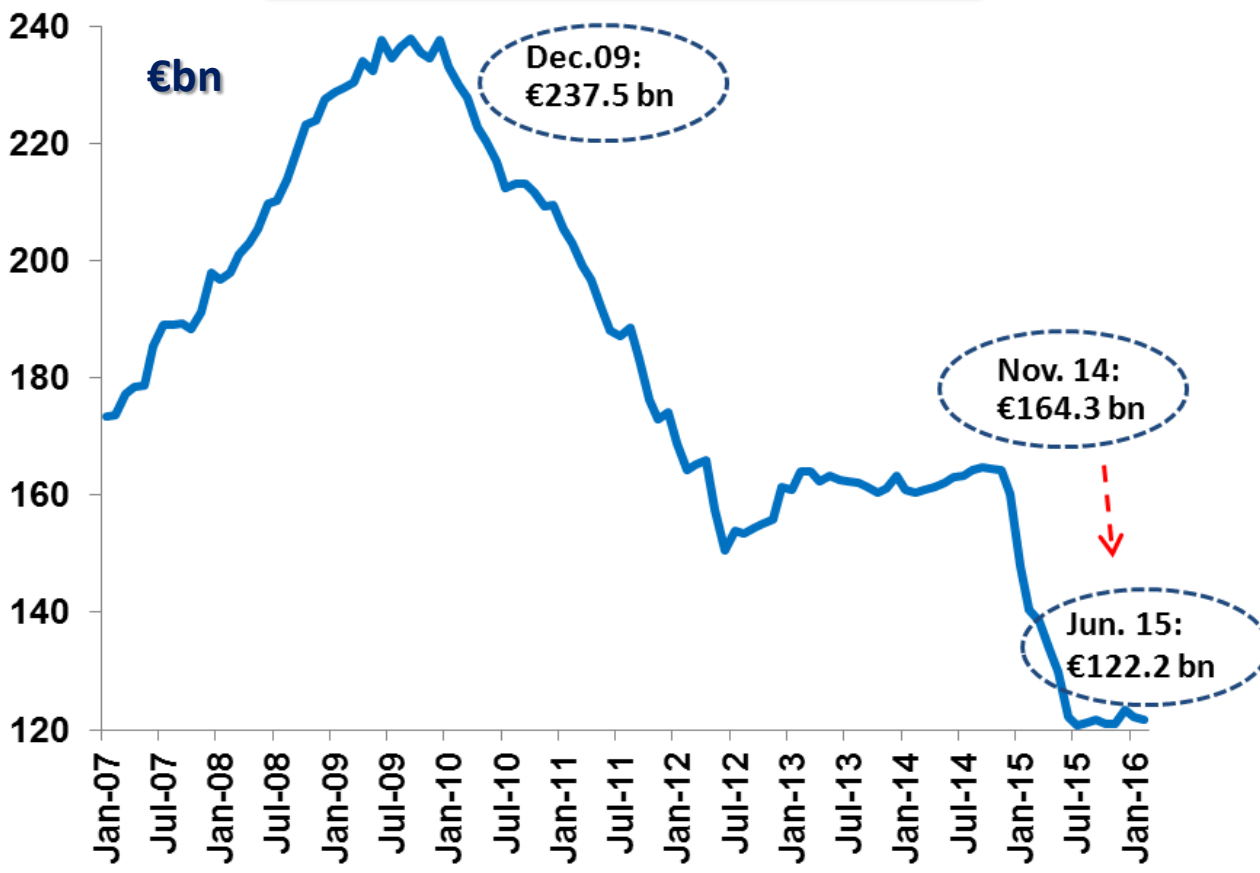
III. Σημερινές προκλήσεις

IV. Πολιτικές για το μέλλον

III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #1: ΜΕΤΑ ΤΟ 2009, ΕΚΡΟΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

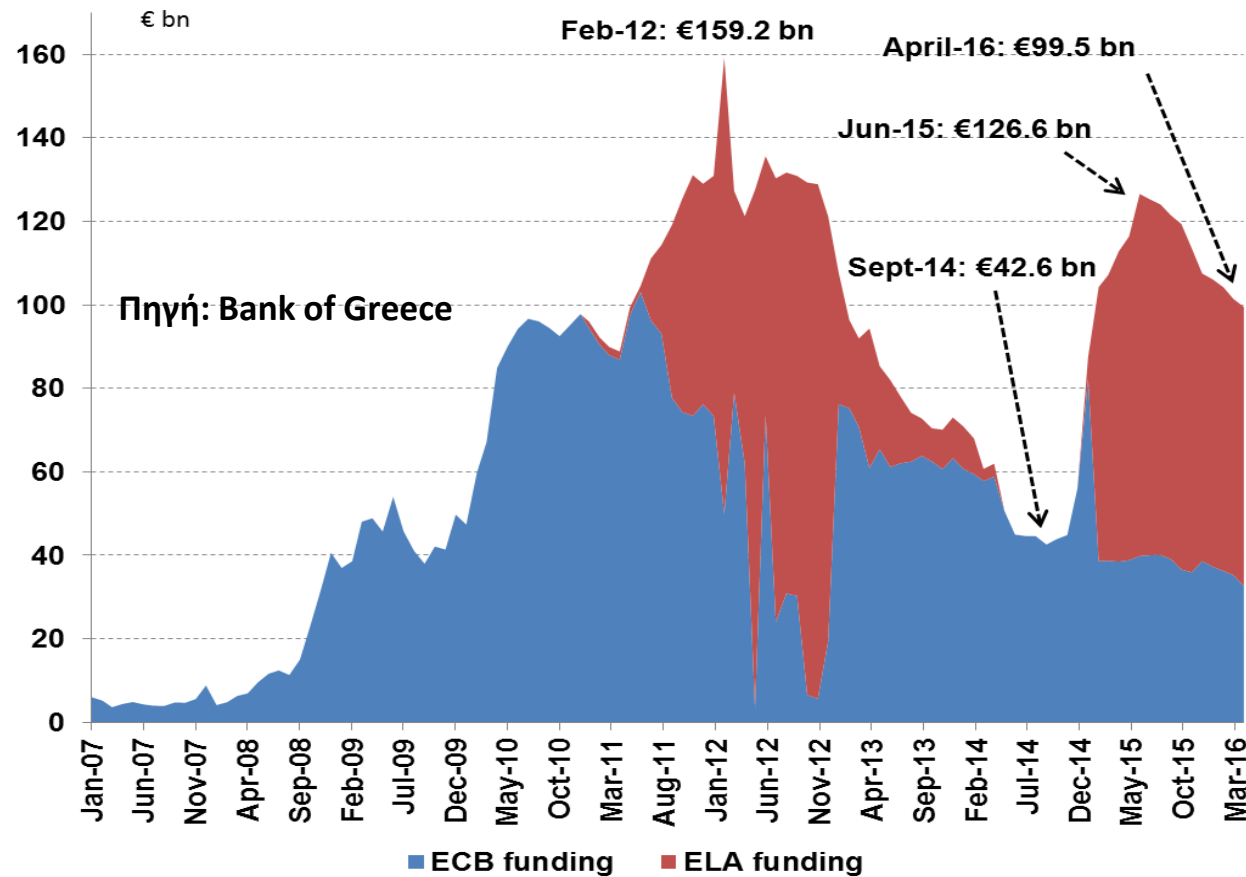
- Δύο κύματα εκροής:
 - 1/2010-5/2012
 - 11/2014-6/2015 με μείωση €42bn, οπότε περιορισμός στην κίνηση κεφαλαίων (28/6)

Private Sector Deposits

III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #1: ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟ ΚΕΝΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

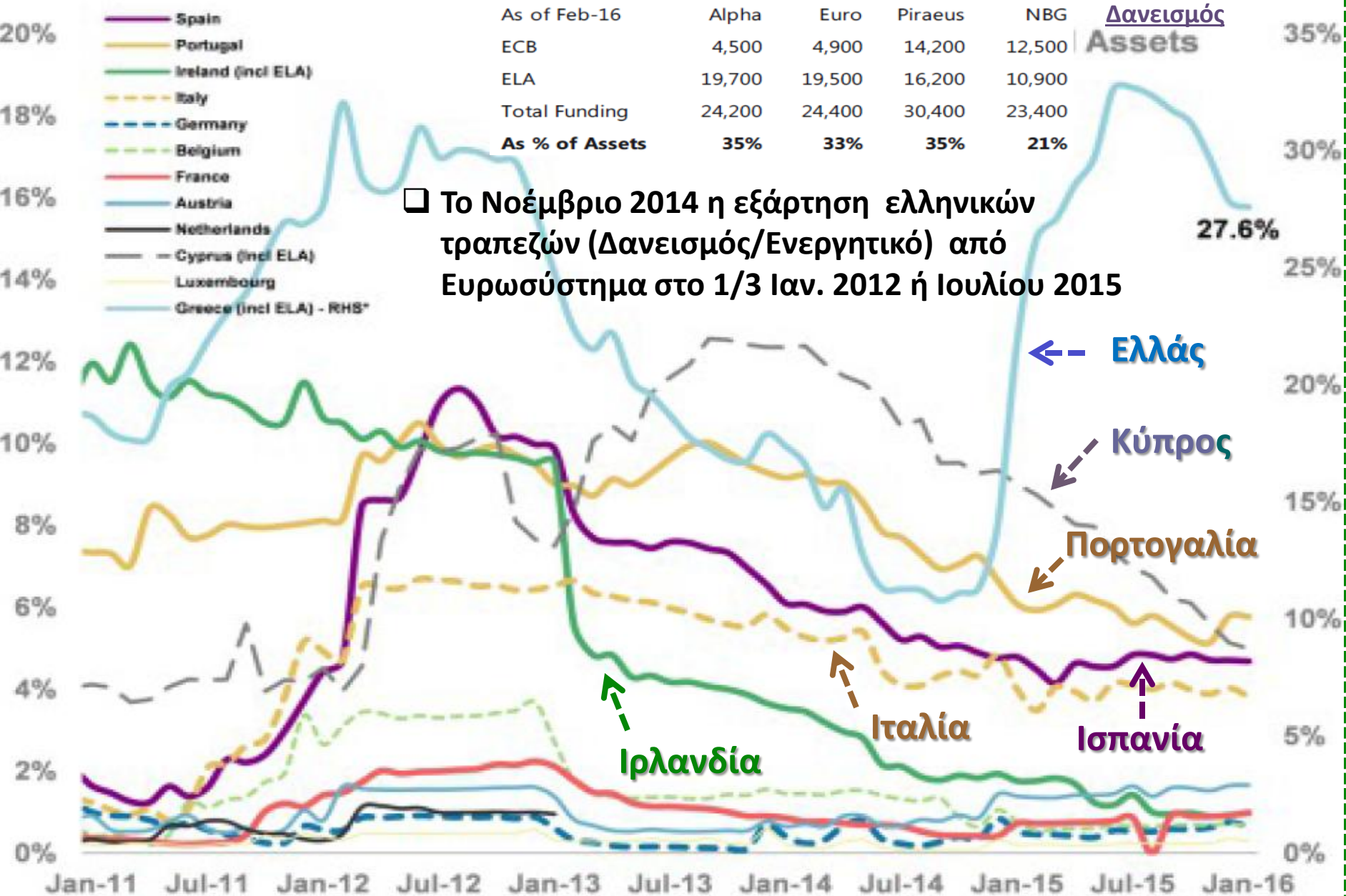
- Πριν την κρίση 2007-2009 ελάχιστη η χρήση εργαλείων δανεισμού από την ΕΚΤ
- Η διεθνής κρίση πάγωσε τη διατραπεζική και αύξησε το δανεισμό στα περίπου €50δισ
- Ο Emergency Liquidity Assistance (ELA)
 - Ξεκίνησε κυρίως το 2011 με μέγιστη χρήση το Νοέμβριο 2012
 - Μηδενίστηκε το 2014
 - Αυξήθηκε το 2015 στα €86.8bn τον Ιούνιο
 - Τον Μάρτιο 2016 στα €66.2bn

- Ο ELA είναι πιο ακριβός από τον δανεισμό μέσω ΕΚΤ, κοστίζει περίπου 1,5% και χορηγείται από την ΤτΕ με ενέχυρο χαμηλότερης ποιότητας

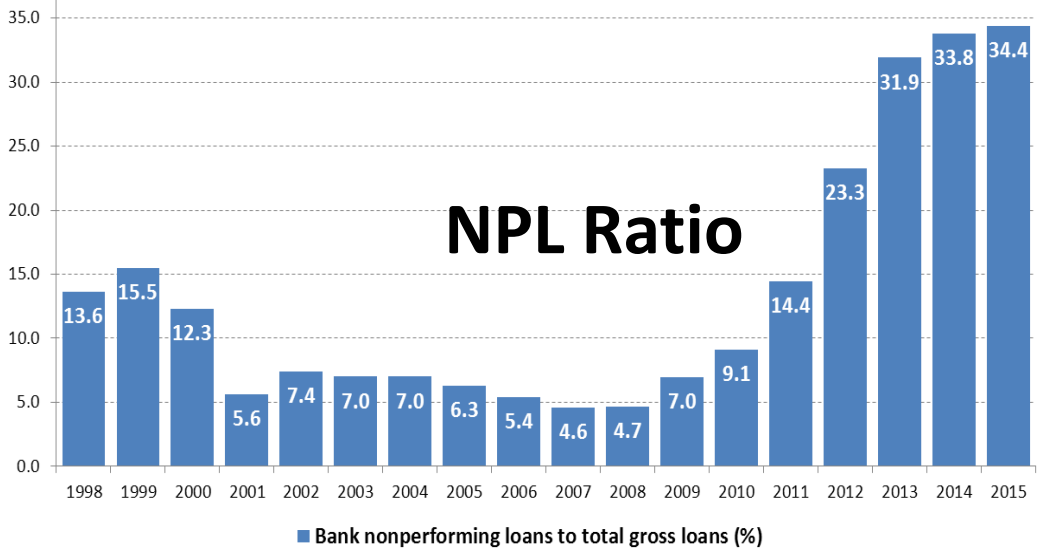
III. ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΠΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Δεξιός άξονας: Ελλάς

□ Το Νοέμβριο 2014 η εξάρτηση ελληνικών τραπεζών (Δανεισμός/Ενεργητικό) από Ευρωσύστημα στο 1/3 Ιαν. 2012 ή Ιουλίου 2015

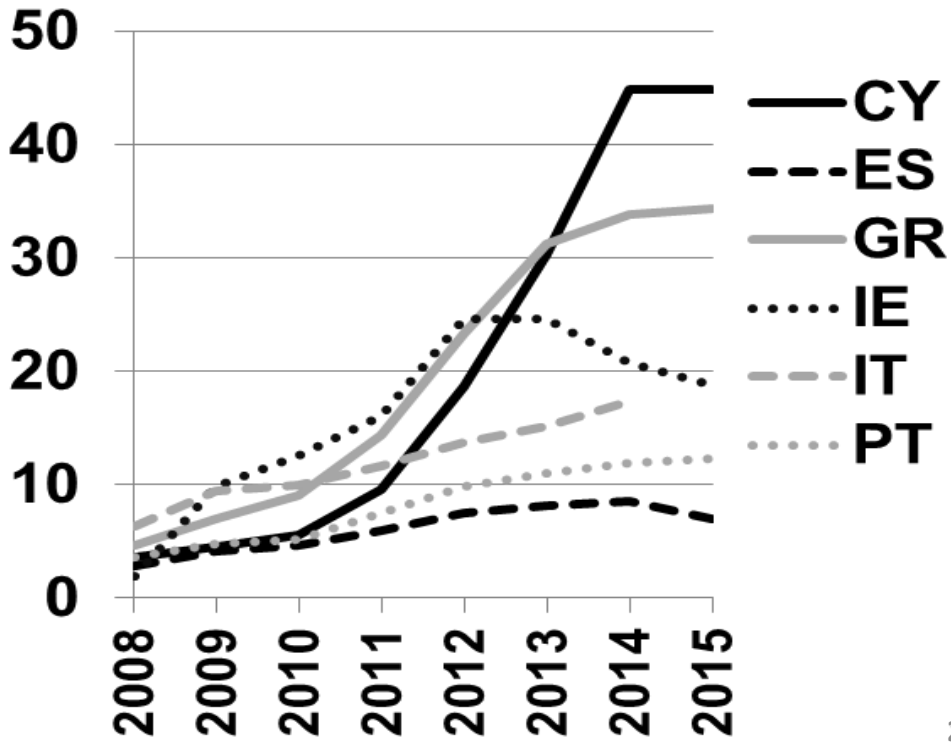
III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #2: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Μετά το PSI οι τράπεζες χτυπήθηκαν από τα NPLs, που σήμερα αποτελούν τη δεύτερη πρόκληση

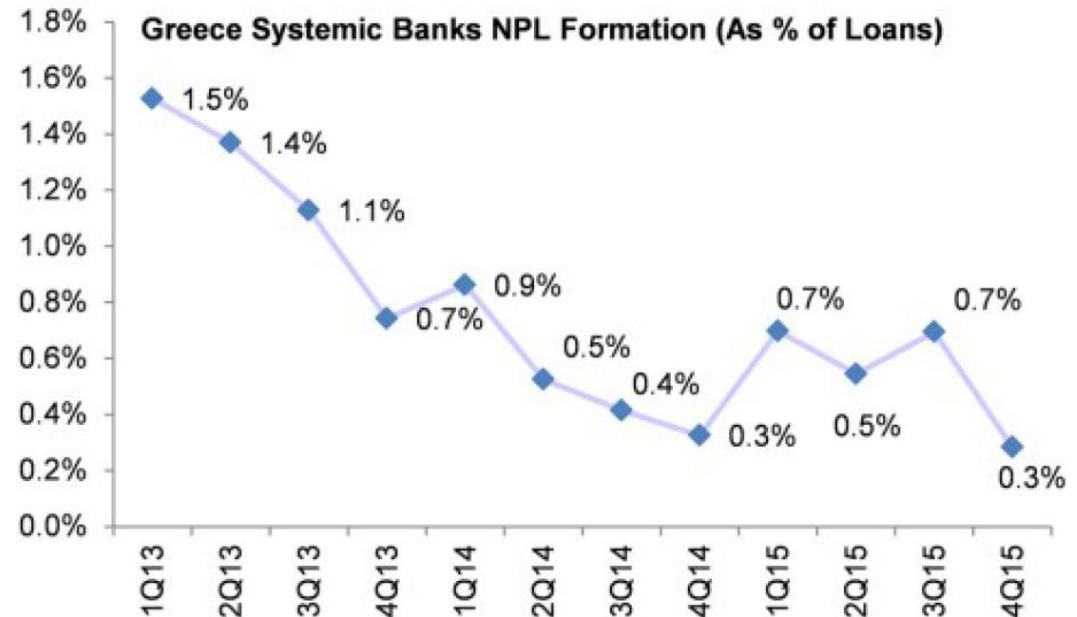
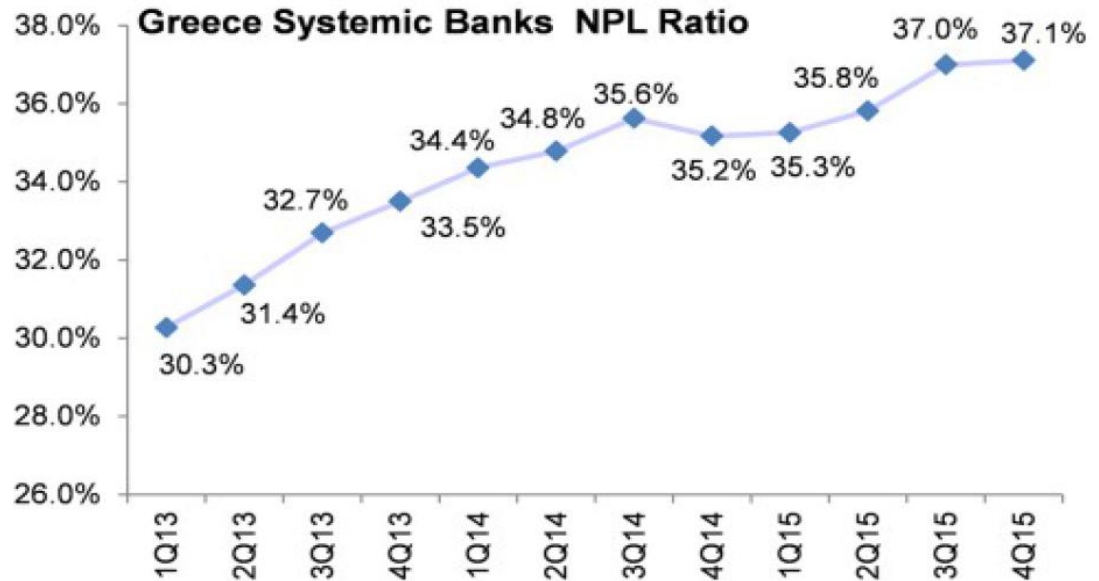
Source: Bloomberg

- Στην Κύπρο ο λόγος των NPLs είναι μεγαλύτερος από την Ελλάδα επειδή εκεί η κρίση ξεκίνησε από τις τράπεζες
- Στην Ιρλανδία, όπου η κρίση επίσης ξεκίνησε από τις τράπεζες, μειώνεται ο λόγος των NPLs από το 2013

III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #2: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

- Η πτωτική τους πορεία του 2014 αντιστράφηκε το 2015
- Εκτιμάται ότι τα NPLs θα αποκλιμακωθούν το 2016 εφόσον η νομοθεσία για τους πλειστηριασμούς μειώσει τους στρατηγικούς κακοπληρωτές
- Νομοθεσία Δεκ.2015 δημιουργεί Εταιρείες
 - I. Management & Services
 - II. Sales & Transfer με min capital €100K
- SSM χρησιμοποιεί νέο πιο αυστηρό ορισμό των NPEs, που είναι περισσότερα των NPLs και θα μειωθούν με περίπου 12 μήνες καθυστέρηση

IV.

I. Συγκριτικά μεγέθη

II. Κρίση και τράπεζες

III. Σημερινές προκλήσεις

IV. Πολιτικές για το μέλλον

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΩΤΕΡΟ ΜΕΛΛΟΝ: ΠΩΣ ΩΡΙΜΑΖΕΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ?

- ❑ Ανάπτυξη ασφαλιστικού κλάδου και κλάδου αμοιβαίων κεφαλαίων με την παροχή κινήτρων για αποταμίευση, σε συνδυασμό με την επίλυση του Ασφαλιστικού
- ❑ Η αναγκαστική σημερινή υψηλή συγκέντρωση στον τραπεζικό τομέα θα χρειαστεί να μειωθεί στο μέλλον, κατά προτίμηση με είσοδο ξένων ΧΙ
- ❑ Δημιουργία ενός εγχώριου περιουσιακού στοιχείου με ασφαλή απόδοση
- ❑ Βελτίωση του ποσοστού πλούτου που διοχετεύεται σε χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και μεγαλύτερη διασπορά του χαρτοφυλακίου των επενδυτών μέσω μεγαλύτερης προστασίας των επενδυτών
 - Βελτίωση στην απονομή Δικαιοσύνης , π.χ bankruptcy laws, καθυστερήσεις στις αποφάσεις των δικαστηρίων, limited expertise of judges in financial matters)
 - Ενδυνάμωση των Εποπτικών Αρχών (ΤτΕ (1927), ΕΚ (1991)), ιδιαίτερα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς η οποία δίνει προτεραιότητα στις εισαγγελικές παρεμβάσεις και δεν έχει μεγάλο προϋπολογισμό

«Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα: Η Μεγάλη Αναδιάρθρωση»

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Συνέδριο Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου

Καθηγητής Γκίκας Χαρδούβελης

Ιούνιος 2016

